

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1929 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckta motioner om missbruk av tobak (I: 202) och om missbruk av kaffe (I: 203).

I särskilda inom första kammaren väckta och till dess första tillfälliga utskott hänvisade motioner har herr *Lindhagen* hemställt, *Motionerna.*

i motion nr 202, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t

1) förnya sin skrivelse av år 1912 om övervägande snarast möjligt, vad från det allmännas sida kan åtgöras för att motarbeta missbruk av tobak;

2) förnya sin skrivelse år 1906 om särskilda åtgärder till förekommande av minderårigas tobaksbruk;

3) begära övervägande och åtgärder för återupplivande av den forna upp-
lysta folkseden att vid offentliga överläggningar och andra sammankomster
av publik natur tobaksrökning ej må tillåtas;

och i motion nr 203, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t förnya sin skrivelse av år 1912 om övervägande snarast möjligt, vad från det allmännas sida kan åtgöras för att motarbeta missbruk av kaffe.

I avseende å motiveringen till nämnda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Första kammarens första tillfälliga utskott har över förevarande motioner ävensom över motionen i första kammaren nr 201 inhämtat yttrande från medicinalstyrelsen; och är nämnda yttrande, till vilket här hänvisas, såsom bilaga fogat vid detta utlåtande. *Första kam-
marens första
tillfälliga
utskott.

Inhämtat
yttrande.

Historik.*

Första kammarens utskott har i sitt i anledning av motionerna avgivna utlåtande, nr 14, till en början lämnat följande historik:

De socialhygieniska frågor, som i förevarande motioner beröras, hava sedan lång tid tillbaka varit föremål för en allmänna uppmärksamhet och förslag till åtgärder i syfte att avhjälpa de ifrågavarande missförhållandena hava såväl inom riksdagen som från andra håll vid flera tillfällen framkommit.

Vad först beträffar frågan om åtgärder mot *missbruk av tobak* har densamma upprepade gånger bragts på tal inom riksdagen och år 1906 anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, vilka åtgärder kunde vidtagas till hämmande av minderårigas tobaksbruk, samt, i den mån lösningen påkallade riksdagens medverkan, för riksdagen fram-
lägga det förslag, vartill förhållandena kunde giva anledning. I motiveringen

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 13 saml. 1 avd. 10 häft. (Nr 10.) 1

till sin skrivelse uttalade riksdagen den uppfattningen, att upplysningsarbetet i förening med tillsyn över skolungdomen visserligen borde vara utgångspunkten för strävandena på detta område, men ifrågasatte dessutom utfärdandet, genom stadgande i undervisningsförfattningarna eller eljest, av vissa allmänna bestämmelser mot skolungdomens tobaksförbrukning, särskilt avseende förbud att sälja eller utlämna tobak till minderåriga.

Såsom motionären erinrat har jämväl frågan om *kaffemissbrukets* bekämpande uppmärksammats inom riksdagen och jämväl föranlett 1912 års riksdag att i ärendet avlåta skrivelse till Kungl. Maj: t. Riksdagens skrivelse föranledes av en av herr Lindhagen inom andra kammaren väckt motion i ämnet. Motionen återupptog emellertid även den av 1906 års riksdag behandlade frågan om åtgärder mot tobaksmissbruk, särskilt med hänsyn därtill att den av riksdagen år 1906 gjorda framställningen i ämnet då ännu ej lett till önskat resultat. Riksdagen framhöll i sin skrivelse, bland annat, att upplysning om tobakens skadliga verkningar lämpligen kunde under vapenövningarna meddelas de värnpliktiga, varjämte vissa lagstiftningsåtgärder kunde vidtagas för att minska faran för tobaksmissbruk. Till förekommande av missbruk av kaffe syntes däremot alla åtgärder av legislativ natur vara uteslutna. Vad i sådant avseende skulle uträttas, borde åstadkommas genom ett väl ordnat upplysnings- och undervisningsarbete. Skrivelsen utmynnade i en hemställan, att Kungl. Maj: t måtte snarast möjligt låta utreda, vad från det allmännas sida, särskilt genom upplysningsverksamhet, kunde åtgöras för att stödja strävandet att motarbeta missbruk av tobak och kaffe, ävensom vidtaga de åtgärder, som därav kunde föranledas.

Frågan om åtgärder för motarbetande av missbruk av tobak och kaffe överlämnades för utredning till särskilda inom ecklesiastikdepartementet år 1917 tillkallade sakkunniga, vilkas uppdrag jämväl innefattade verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande omläggning av upplysnings- och undervisningsverksamheten för nykterhetens främjande. De sakkunnigas förslag i vad de rörde frågan om tobaks- och kaffemissbrukets bekämpande gingo i huvudsak ut på åstadkommande av upplysningsverksamhet såväl genom upplysning i skolorna som på annat sätt rörande skadeverkningarna av tobaks- och kaffemissbruket och vad tobaken beträffar förbud mot försäljning till minderåriga. Med avseende å kaffemissbruket framhölls önskvärdheten av att kunna bereda befolkningen tillgång på goda näringsmedel, varvid särskilt möjligheterna att underlätta anskaffningen av mjölk borde beaktas. En god och tillräckligt omfattande undervisning i hushållsgöromål vore också enligt de sakkunnigas mening ett utmärkt medel i striden mot kaffemissbruket. Såsom av betänkandet närmare framgår ansågo sig de sakkunniga i övrigt icke kunna peka på några nya utvägar att genom statsingripanden åstadkomma en effektiv begränsning av tobaks- och kaffemissbruket.

Till belysande av vad från statens sida i nu förevarande avseende åtgjorts sedan de sakkunnigas betänkande år 1918 avlämnades tillåter sig utskottet

erinra, att enligt de år 1919 fastställda kursplanerna för rikets folkskolor inom alla de vid dessa skolor tillämpade skolformerna i sjätte och sjunde klasserna skall meddelas undervisning om njutningsmedlens faror för hälsan. Även i de undervisningsplaner för olika slag av läroanstalter, som med anledning av 1927 års riksdags beslut angående omorganisation av det högre skolväsendet fastställts under år 1928, har spörsmålet om motarbetande av missbruk av njutningsmedlen upptagits. I ett av Kungl. Maj: t den 24 september 1928 utfärdat cirkulär till skolöverstyrelsen, domkapitlen, folkskolinspektörerna samt rektorerna, föreståndarna, föreståndarinnorna och styrelserna för de under överstyrelsens inseende ställda läroanstalterna har ytterligare inskräpts, att undervisning om tobaken och kaffet, deras natur och verkningar, skall i lämpligt sammanhang meddelas vid ifrågavarande läroanstalter.

Bland åtgärder, som i övrigt vidtagits för minskande av tobaks- och kaffemissbruken torde böra nämnas, att skolöverstyrelsen i den »Handbok i alkoholfrågan», som på Kungl. Maj: ts uppdrag år 1924 utgivits av överstyrelsen, ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om tobaks- och kaffemissbruket.

I detta sammanhang bör erinras därom, att medicinalstyrelsen fäst särskild uppmärksamhet vid kaffe- och tobaksmissbruk vid planläggningen av undersökningarna angående de s. k. norrlandssjukdomarna.

Beträffande *kaffemissbrukets* direkta skadliga inverkan på folkhälsan torde det enligt vad från läkarhåll uppgivits råda föga delade meningar därom, att talrika fall av nervösa rubbningar, magsjukdomar, blodbrist och allmänt dåligt nutritionstillstånd, särskilt hos barn och kvinnor, äro att skriva på kaffemissbrukets konto. Vad *missbruket av tobak* beträffar, vilket efter vad erfarenheten visar alltmer breder ut sig i synnerhet bland ungdomen, har jämväl från lärarhåll framhållits, att bruk av tobak — vilket då det gäller barn givetvis är liktydigt med missbruk — hindrar barnens utveckling, verkar demoraliserande och nedsätter deras arbetsförmåga.

De åtgärder, som under de senare åren vidtagits för bekämpande av kaffe- och tobaksmissbruket, måste hälsas med tillfredsställelse. Dessa åtgärder torde dock i vissa avseenden böra kompletteras. Således torde, vilket ock av medicinalstyrelsen ifrågasatts, lärarna böra beredas ett bättre underlag för den undervisning, som av dem skall lämnas om ifrågavarande spörsmål, därigenom, att den avdelning av ovannämnda »Handbok i alkoholfrågan», som berör undervisning rörande kaffe och tobak, omarbetas och utökas samt göres mera detaljerad. Utförandet av en sådan omarbetning torde kunna överlämnas åt skolöverstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen.

En på så sätt omarbetad översikt av dessa njutningsmedels verkningar skulle såsom av medicinalstyrelsen framhållits kunna vara till ledning även för upplysningsverksamheten bland vuxna och då i första hand föräldrar och målsmän för att genom dem nå barnen. Emellertid bör upplysningsverksamheten bland de äldre givetvis stödjas och befrämjas även på andra sätt, som må befinnas lämpliga. Enligt utskottets mening skulle genom spridandet av kort-

*Utskottets
yttrande.*

fattade, populärt hållna ströskrifter mycket kunna vinnas för de äldres upplysning om de ifrågavarande spörsmålen.

Det skulle måhända ock kunna övervägas, om icke i almanackan lämpligen kunde införas en uppsats om de skadliga verkningarna av kaffe- och tobaksmissbruk. Genom en sådan åtgärd torde kännedomen om de skadliga verkningarna av nämnda missbruk spridas även till dem, som måhända ej skulle nås av annan upplysningsverksamhet av här berörda art.

Utskottet hemställde därefter, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för en vidgad upplysnings- och undervisningsverksamhet i syfte att förhindra kaffe- och tobaksmissbruk.

Vid utlåtandet var fogad blank reservation av en av utskottets ledamöter.

Första kammarens beslut.

Sedan första kammaren för sin del beslutat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för en vidgad upplysnings- och undervisningsverksamhet angående de skadliga verkningarna av tobak och kaffe, har detta beslut delgivits andra kammaren, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet.

Under hänvisning till den motivering, som anförts av första kammarens första tillfälliga utskott, får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 23 maj 1929.

På utskottets vägnar:

GUST. MOSESSON.

Närvarande vid ärendets behandling inom utskottet: herrar Mosesson, Ljung, Persson i Grytterud, Mårtensson, Gardell i Stenstu, Weijne, Lundström, Johansson i Bro, Thomson och Persson i Tidaholm.

*Bilaga.**Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.*

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt Medicinalstyrelsen att till Eder överlämna av Eder begärt yttrande över tre inom första kammaren väckta motioner, nr 201 om befolkningens dietfråga, nr 202 om missbruk av tobak och nr 203 om missbruk av kaffe, har Medicinalstyrelsen äran att härmed överlämna yttrandet ifråga.

I motionen nr 201 omnämner motionären en ifrågasatt undersökning angående i Norrland förekommande vissa sjukliga tillstånd; en sådan undersökning pågår för närvarande under Medicinalstyrelsens ledning, men resultat av densamma föreligger givetvis ännu icke. Det synes Medicinalstyrelsen lämpligast att först avvakta resultatet av undersökningen ifråga, innan man igångsätter likartade undersökningar i riket i dess helhet, så att man, om en sådan utsträckning av undersökningen befinnes önskvärd, kan vid dess anordnande draga fördel av de erfarenheter, som den nu pågående undersökningen kommer att lämna. Medicinalstyrelsen vill tillägga, att även i andra delar av riket och särskilt vid de lasarett, där invärtesavdelningar hava anordnats, redan nu stort intresse ägnas åt dietförhållandena även om icke undersökningarna i detta avseende hava den omfattning, som vad fallet varit och är i Umeå. Medicinalstyrelsen anser därför, att motionen icke för närvarande torde böra bifallas. Medicinalstyrelsen har för avsikt att framdeles inkomma med begäran om statsanslag för fortsatta undersökningar även i andra delar av riket, om de nu i Norrland pågående undersökningarna uppmuntra till fortsättning.

Beträffande motionerna nr 202 om missbruk av tobak och nr 203 om missbruk av kaffe har Medicinalstyrelsen vid några tidigare tillfällen avgivit yttranden och anser sig styrelsen kunna denna gång inskränka sig till att framhålla, att det viktigaste i dessa båda frågor enligt Styrelsens mening är upplysning och framför allt ungdomens påverkan i skolorna genom meddelande av lämplig undervisning. Denna sak framhålles i ett av sakkunniga den 19 oktober 1918 avlämnat betänkande rörande omläggning av nykterhetsundervisningen samt rörande åtgärder mot missbruk av tobak och kaffe. I en av skolöverstyrelsen utgiven handledning för lärare vid nykterhetsundervisningen finnes även å sid. 123—130 en avdelning angående undervisning rörande kaffe och tobak. Medicinalstyrelsen har tagit del härav och finner det önskvärt, att denna avdelning bleve omarbetad och utökad samt mera detaljerad, vilket säkerligen skulle lämna lärarna ett bättre underlag för den undervisning, som av dem skall lämnas. Utförandet av sådan omarbetning torde kunna överlämnas åt Skolöverstyrelsen i samråd med Medicinalstyrelsen, varvid ämbetsverken torde böra bemyndigas att tillkalla en läkare och en pedagog att biträda vid arbetets utförande.

En på så sätt omarbetad översikt över dessa njutningsmedels verkningar torde även kunna vara till ledning för upplysningsverksamheten gentemot vuxna, varvid Styrelsen särskilt tänker på föräldrar och målsmän. Medicinalstyrelsen vill ock framhålla, att Styrelsen fäst särskild uppmärksamhet vid kaffe- och

tobaksmissbruk vid planläggningen av undersökningarna angående de s. k. norrlandssjukdomarna.

Utöver det sagda har Medicinalstyrelsen intet att tillägga.

NILS HELLSTRÖM.

Fred. Bissmark.

Felix Peyron.

Stockholm den 5 april 1929.
